

АКТУАЛЬНІСТЬ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ КЕРІВНИКІВ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ДО ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ УПРАВЛІННЯ В ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Міськевич Л.В.

Національний університет біоресурсів і природокористування України

У статті розглядається проблема формування готовності майбутніх керівників навчальних закладів до використання інноваційних технологій управління в професійній діяльності. Визначені основні поняття та розкриті критерії готовності керівника навчального закладу до використання інноваційних технологій управління в професійній діяльності. Акцентовано увагу на важливості використання інноваційних технологій управління в професійній діяльності.

Ключові слова: готовність, керівник навчального закладу, інновація, інноваційна діяльність, інноваційні технології управління, професійна діяльність.

Постановка проблеми. Соціально-економічний розвиток держави актуалізує проблему підготовки фахівців нової формації в усіх галузях. Тому освітній процес в навчальних закладах повинен бути орієнтованим формування і розвиток компетентностей, які відповідатимуть вимогам сучасного суспільства та ринку праці. Проте, спостерігається тенденція, що випускники ВУЗів отримавши диплом, не готові до роботи за обраною спеціальністю, через невідповідність отриманих навичок реальним вимогам займаної посади. Враховуючи глобальний інноваційний розвиток суспільства та інтеграції України в Європейський та світовий освітній простір актуалізуються вимоги до керівних ланок освітніх установ щодо впровадження сучасних моделей та інноваційних технологій управління.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання здатності особистостей до професійної діяльності відобразили у своїх працях В. Ковальчук, С. Максименко, О. Пелех, Д. Узнадзе; сукупність професійно зумовлених вимог до фахівця та здійснення ним професійної діяльності (Л. Білан, К. Дурай-Новакова, М. Дьяченко, Л. Кандибович, В. Ковальчук, Н. Кузьміна); впровадження освітніх інновацій (С. Амеліна, Н. Бабич, В. Берега, Л. Ващенко, Л. Даниленко, В. Докучаєва, І. Дичківська, Л. Каленіна, А. Камінська, В. Ковальчук, В. Крижко, Н. Кузьміна, О. Мармаза, В. Маслов, С. Ніколаєнко, Л. Омельченко, Є. Павлютенков, Т. Рожнова, Л. Сергеева, А. Харківська, В. Хромова, П. Бельчев). Де науковці досліджували проблему готовності майбутніх фахівців до професійної діяльності та інновації в освіті.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на значну кількість досліджень із цього питання, на даний час відсутні науково обґрунтовані та перевірені в практичній діяльності рекомендації щодо використання інноваційних технологій управління в професійній діяльності.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є обґрунтування актуальності проблеми формування готовності майбутніх керівників навчальних закладів до використання інноваційних технологій управління в професійній діяльності, визначення основних понять та критеріїв готовності керівника навчального закладу до використання інноваційних технологій управління в професійній діяльності.

Виклад основного матеріалу. Необхідність змін у системі вищої освіти зумовлена вимогами ринку праці та сучасного суспільства. За результатами загальнонаціонального опитування визначення якості освіти в Україні, яке проводив фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва та фірма «Юкрейніан соціолоджі сервіс» [1, с. 14-15] виявлено, що значна частина студентів (87%) вважають важливим питанням вдосконалення вищої освіти, 36% з них відносять це завдання до першочергових. Студенти оцінили якість вищої освіти в Україні нижчою за середню – 2,8 бала за 5-ти максимальних. Є важливі питання, які, як вважають студенти, потребують негайного вирішення, серед них невизнання дипломів багатьох вітчизняних ВНЗ у світі (51%); невідповідність викладання вимогам ринку сучасного суспільства (41%); випадки корупції серед викладачів (39%); низький рівень освіти в українських ВНЗ порівняно із зарубіжними (32%). Згадані проблеми залежать від багатьох факторів, одним з яких є побудова ефективної моделі управління. Це в свою чергу актуалізує проблему підготовки нової генерації управлінців.

У Законі України «Про вищу освіту» вказується, що керівник вищого навчального закладу має значний вплив за провадження освітньої, наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності у вищому навчальному закладі, також він є головним представником у відносинах з державними органами, органами місцевого самоврядування, юридичними та фізичними особами і діє без довіреності в межах повноважень, передбачених цим Законом і статутом вищого навчального закладу [6]. Проте, в Законі висвітлені тільки загальні вимоги до керівників навчальних закладів про необхідність володіння ними таким рівнем знань, який дозволить їм використовувати інноваційні технології управління в професійній діяльності.

Ключовими поняттями, що визначають теоретичні рамки дослідження в даній статті, є «готовність», «інновація», «технології», «технології управління», «інноваційні технології управління».

Поняття «готовність» широко досліджувалось наприкінці ХІХ століття, а вже у 20-40 роки ХХ століття спостерігався посилений інтерес до вивчення цієї дефініції. Для порівняльного аналізу сутності цього поняття розглянемо погляди науковців.

Отже, проаналізувавши визначення різних науковців, можемо сказати, що *готовність* – це цілісне явище та складна динамічна система, яка базується на суб'єктивному стані особистості, що вмiє використовувати знання, досвід, особистісні якості та є готовою до виконання професійної діяльності.

Дослідники М. Д'яченко та Л. Кандибович у структурі готовності виділяють такі *компоненти*:

- *мотиваційний* – виражається у наявності потреби успішно виконувати поставлену задачу, інтереси до об'єкту діяльності, способах її здійснення, прагнення до успіху;

- *операціональний* – передбачає володіння способами та прийомами діяльності, вміннями та навиками;

- *вольовий* – характеризує внутрішню потребу в управлінні діями;

- *оціночний* – передбачає самооцінку своєї підготовки і відповідності процесу розв'язання професійних задач встановленим зразкам [5].

Науковець А. Деркач в *структурі готовності* виділяє такі компоненти як: пізнавальний, емоційний та мотиваційний. Також він визначив умови формування готовності до професійної діяльності: самостійність і критичне засвоєння культури, активна участь при вирішенні завдань, спеціальний розвиток творчого потенціалу особистості [3].

К. Дурай-Новакова обґрунтовує *структуру готовності*, до якої входять компоненти: мотиваційний, пізнавально-оцінний, емоційно-вольовий, операційно-дієвий, мобілізаційний [4]. На думку вченої *показниками готовності* є:

- зміст потреб та мотивацій педагогічної діяльності, рівень знань про сутність професії;

- ступінь усвідомлення відповідальності за результати педагогічної діяльності;

- рівень мобілізації та активізації знань, умінь, навичок і професійно-значущих якостей особистості;

- якості соціальних установок на педагогічну діяльність, рівень стабільності професійних інтересів [4].

В. Сластьонін до *показників готовності* відносить:

- здатність ідентифікувати себе з іншими;

- психологічний стан, що відображає динамізм особистості, багатство її внутрішньої енергії, ініціативність, волю, винахідливість, емоційну стійкість, яка забезпечує витримку;

- професійно-педагогічне мислення, що дозволяє проникати в причинно-наслідкові зв'язки педагогічного процесу, аналізувати свою діяльність, відшукувати науково обґрунтовані пояснення успіхів та невдач, а також передбачати результати роботи [20].

Дослідник вражає термін *готовність* складним синтезом взаємопов'язаних *структурних компонентів*, а саме:

- психологічна готовність (сформована спрямованість на педагогічну діяльність);

- науково-теоретична готовність (наявність необхідного обсягу педагогічних, психологічних, соціальних знань, необхідних для компетентної педагогічної діяльності);

- практична готовність (наявність сформованих на належному рівні професійних знань і умінь);

- психофізіологічна готовність (наявність відповідних передумов для оволодіння педагогічною діяльністю, сформованість професійно значущих якостей);

- фізична готовність (відповідність стану здоров'я та фізичного розвитку вимогам педагогічної діяльності та професійної працездатності) [20].

Таблиця 1

Порівняльний аналіз сутності поняття «готовність» наукових дослідженнях

№ п/п	Науковці	Визначення терміну
1.	К. Платонов	Готовність – це суб'єктивний стан особи, що вважає себе здатною і підготовленою до виконання відповідної професійної діяльності і прагнучою її виконувати [17].
2.	М. Манукова	Готовність – це психологічне новоутворення особистості, а також найважливіша мета діяльності вищого навчального закладу і один з кінцевих результатів даної діяльності [13].
3.	І. Ладанов	Готовність – це психологічна умова успішності виконання діяльності [2].
4.	М. Д'яченко та Л. Кандибовичем	Готовність – це стан та інтегративна якість особистості. Вчені вважають, що стан готовності є «настроєм» – пристосуванням можливостей особистості для успішних дій у певний момент [5].
5.	С. Максименко	Готовність – це суттєва передумова цілеспрямованої діяльності, її регуляції, стійкості та ефективності. Вона допомагає людині успішно виконувати свої обов'язки, правильно використовувати знання, досвід, особистісні якості, зберігати самоконтроль і перебудовувати свій спосіб дій при появі не передбачуваних перешкод [12].
6.	Р. Романенко, В. Серіков	Готовність – це цілісне явище, скріплене переконаннями, морально-вольовими якостями особистості, способами поведінки, знаннями про професію та практичними вміннями та навичками [18].
7.	В. Хромова	Готовність – це складна динамічна система, що стосується інтелектуальних, емоційних, мотиваційних, вольових аспектів особистості; передбачає спрямованість на виконання тієї чи тієї діяльності; вимагає наявності певних навичок, знань, умінь [24].
8.	А. Ухомський	Готовність – це стан «оперативного спокою» перед його переходом до «термінової дії» [20].
9.	Л. Разборова	Готовність – це складне особистісне утворення, стан, що обумовлений психологічними особливостями особистості, який забезпечує ефективність професійної діяльності [20].
10.	К. Дурай-Новакова	Готовність – це складне структурне утворення, центральним ядром якого є позитивні установки, мотиви та усвідомлення цінності професійної діяльності [4].
11.	В. Крутецький	Готовність – це синтез якостей особистості, які визначають її придатність до діяльності [11].

Таким чином, проаналізувавши дослідження науковців, можемо сказати що більшість з них у структурі готовності виділяють такі елементи, як мотиви професійної діяльності, професійні знання, уміння та їх застосування в практичній діяльності, наявність професійно вагомих особливостей фахівця, які є вагомими для внесення змін та вдосконалення системи освіти в начальному закладі.

Вперше термін «інновація» досліджували культурологи у XIX столітті як введення певних елементів однієї культури в іншу [19, 9]. Дослідниця Н. Юсуфбекова розглядає інновацію як одну із найважливіших форм прояву сучасної науково-технічної революції [23, 3]. На її думку, інновація в освіті повинна означати все те, що пов'язане з процесами створення чогось нового в освітній системі, його використання в практичній діяльності та подальшого дослідження в теорії.

В науці термін «технологія» (від грец. – *майстерність, техніка*) – розглядається як обсяг знань про методи діяльності, це наукова дисципліна, в якій описуються, розробляються та вдосконалюються способи, методи, прийоми, режими роботи, послідовність дій та порядок їх здійснення в професійній діяльності. Відповідно під «технологією управління» розуміємо сукупність методів, прийомів здійснення управлінської діяльності, виконання управлінських функцій, організація узгодженості та єдності дій персоналу, прийняття різноманітних рішень, та обґрунтування кожної дії.

Сутність поняття «інноваційні технології управління» розглядається як впровадження керівниками нових сучасних методів у навчально-виховний та управлінський процеси, завдяки належному йому досвіду та наявності відповідних знань, вмінь та навичок менеджера освіти [16]. Використання інноваційних технологій управління вимагає наявності у фахівців системних знань, розвинутої здатності до творчості, сформованої та усвідомленої готовності до інноваційного впровадження [7].

Т. Сорочан класифікує технології управління наступним чином:

- технологія фасилітації;
- технології управління персоналом;
- технології розвитку НЗ;
- технологія управління громадсько-активним НЗ;
- технологія прийняття управлінських рішень;
- технологія науково-методичного супроводу;
- технологія антикризового управління;
- технології оцінювання діяльності НЗ [21].

Також, в професійній діяльності керівників широко використовують такі технології управління як інтерактивні, мультимедійні та технології «public relations» (PR).

Отже, можемо сказати, що готовністю майбутніх керівників навчальних закладів до використання інноваційних технологій управління вважається складна професійно-особистісна його характеристика, яка орієнтує особистість на розвитку та модернізації власної управлінської діяльності; наявність активності та самостійності у педагогічному процесі, творчої реалізації професійних завдань, наявність знань для створення інноваційних ме-

тодів та стратегій педагогічної діяльності [15], а також особистісні елементи, до яких відносимо морально-вольові якості, мотиви, знання, вміння, навички, індивідуально-психологічна готовність особистості до здійснення управлінської діяльності із використанням інноваційних технологій, що впливає на ефективність її виконання.

Для того, щоб використовувати інноваційні технології управління в професійній діяльності, керівники повинні володіти знаннями та відповідним досвідом. Вчений В. Сластьонін визначає такі *критерії готовності керівника* навчального закладу до використання інноваційних технологій управління в професійній діяльності:

- усвідомлення необхідності в інноваційній діяльності як готовності до творчої діяльності з нововведеннями у навчальному закладі;
- упевненість у тому, що нововведення призведе до позитивних наслідків;
- узгодженість особистих цілей з інноваційною діяльністю;
- готовність до подолання творчих невдач;
- органічність інноваційної діяльності, фахової та особистої культури;
- рівень технологічної готовності до виконання інноваційної діяльності;
- позитивна оцінка власного попереднього досвіду у світі інноваційної діяльності;
- здатність до професійної рефлексії [19].

В результаті сформованості готовності майбутніх керівників навчальних закладів до інноваційної діяльності вони отримують вміння розв'язувати професійні завдання такі як:

- реалізовувати психолого-педагогічне забезпечення процесу впровадження інноваційних освітніх програм і технологій у педагогічний процес освітнього закладу;
- вести роботу з педагогічним колективом освітнього закладу щодо зміни стереотипної поведінки в напрямі формування готовності до зрушень та інновацій;
- уміти здійснювати проектування спільно з педагогами освітнього закладу індивідуальних траєкторій підвищення їх кваліфікації задля участі в інноваційній діяльності та реалізації інноваційних проектів у сфері освіти;
- брати участь в експертизі освітніх проектів та інноваційних педагогічних технологій з точки зору їх відповідності сучасним науковим підходам і вимогам до експертизи якості освітніх послуг [10, с. 75].

Як відомо, в країнах з високим рівнем освіти характерним є запровадження інновацій в професійній діяльності, яку стимулюють такі фактори, як наукові відкриття та винаходи (технологічний розріз); співпраця споживачів і творців інноваційних технологій (інституціональний розріз); наявність функціональних децентралізованих, мережних або модульних структур (структурний розріз); ІКТ (інструментальний розріз) [14].

Висновки і пропозиції. Отже, аналіз наукової літератури дозволив нам визначити сутність поняття «інноваційні технології управління» та описати структуру готовності майбутніх керівників до використання інноваційних технологій управління в професійній діяльності і завдяки цьому обґрунтувати актуальність цієї проблеми. Готовність майбутніх керівників навчальних за-

кладів до використання інноваційних технологій управління в професійній діяльності розуміється, як наявність в них психологічної готовності, необхідних знань про інноваційні технології управління, вміння використовувати ці знання при здійсненні управлінської діяльності; бути готовим до змін у зовнішньому середовищі та володіти такими професійними характеристиками, завдяки яким майбутній фахівець зможе відповісти на вимоги сучасного суспільства.

Для достатньої підготовки майбутніх керівників до використання інноваційних технологій

управління в професійній діяльності необхідно організувати освітній процес на засадах впровадження інноваційних методів навчання, які передбачають обговорення та аналіз студентами різних інноваційних процесів, виконання практичних та ситуаційних вправ, рольових та ділових ігор тощо.

Подальшими напрямками наших досліджень є розробка моделі формування готовності майбутніх керівників навчальних закладів до використання інноваційних технологій управління в професійній діяльності.

Список літератури:

1. Вища освіта в Україні: громадська думка студентів [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.inc.com/aaron-skonnard/5-top-trends-in-education-technology-2015.html>
2. Гусева А. В. Психологічні чинники готовності особистості до громадської активності: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. псих. наук: спец. 19.00.01 «загальна психологія, історія психології» / Гусева А. В. – Одеса, 2009. – 232 с.
3. Деркач А. А. Акмеологические основы развития профессионала. – М.: Изд-во Московского психолого-социального института / А. А. Деркач. – Воронеж: НПО МОДЭК, 2004. – 752 с.
4. Дурай-Новачова К. М. Формирование профессиональной готовности студентов к педагогической деятельности: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. пед. наук: спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / Дурай-Новачова К. М. – М., 1983. – 32 с.
5. Дьяченко М. И. Психологические проблемы готовности к деятельности / М. И. Дьяченко, Л. А. Кандыбович. – Минск: Изд-во БГУ, 1978. – 175 с.
6. Закон України «Про вищу освіту». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
7. Ковальчук В. І. Інновації у навчально-виховному процесі загальноосвітніх навчальних закладів [Електронний ресурс] / В. І. Ковальчук – Режим доступу: <http://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/2558>
8. Ковальчук В. І. Управління розвитком професійного навчального закладу: конспект лекцій з курсу підвищення кваліфікації керівних та педагогічних кадрів освіти / В. І. Ковальчук. – К.: Абрис Принт, 2007. – 59 с.
9. Ковальчук В. І. Розвиток вищої освіти відповідно до тенденцій і вимог ринку праці / Василь Іванович Ковальчук // Розвиток сучасної освіти: теорія, практика, інновації. Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції, 25-26 лютого 2016 року / Василь Іванович Ковальчук. – Київ: В-во «Міленіум», 2016. – С. 22-24.
10. Крулехт М. В. Формирование компетентности магистров по программе «Педагогический менеджмент» в области инноваций в сфере образования / М. В. Крулехт // Образование и образованный человек. – 2014. – № 2. – С. 73-79.
11. Крутецкий В. А. Основы педагогической психологии / В. А. Крутецкий. – М.: Просвещение, 1972. – 255 с.
12. Максименко С. Д. Фахівця потрібно моделювати: (Наукові основи готовності випускників педвузу до педагогічної діяльності) / С. Д. Максименко, О. М. Пелех., 1994. – 62 с. // Рідна школа. – 1994. – № 3-4. – С. 62-72.
13. Мозуль І. В. Проблема готовності майбутніх учителів до професійної діяльності в умовах модернізації змісту початкової освіти [Електронний ресурс] / І. В. Мозуль // Науковий вісник мну імені В. О. Сухомлинського. – 2016. – Режим доступу: http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:2ko4QxutmX4J:irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe%3FC21COM%3D2%26I21DBN%3DUJRN%26P21DBN%3DUJRN%26IMAGE_FILE_DOWNLOAD%3D1%26Image_file_name%3DPDF/Nvmdup_2016_1_47.pdf+%&cd=2&hl=uk&ct=clnk&gl=ua
14. Ніколаєнко С. М. Теоретико-методологічні основи управління інноваційним розвитком системи освіти України [Електронний ресурс] / С. М. Ніколаєнко – Режим доступу: https://www.google.com.ua/?gfe_rd=cr&ei=9LowVs2fKqyt8we42o_AAaw&gws_rd=ssl#https://www.google.com.ua/?gfe_rd=cr&ei=9LowVs2fKqyt8we42o_AAaw&gws_rd=ssl
15. Омельченко Л. М. Психологічна готовність до інновацій як умова успішної професійної діяльності майбутніх керівників навчальних закладів / Л. М. Омельченко // Науковий вісник НУБіП України. – 2016. – № 233. – С. 366-372.
16. Пінчук Д. М. Інноваційні управлінські технології як чинник зростання ефективності управління навчальним закладом [Електронний ресурс] / Д. М. Пінчук – Режим доступу: <http://zavantag.com/docs/464/index-2837578.html>
17. Платонов К. К. Краткий словарь системы психологических понятий: [учеб. пособие для учеб. заведений проф.-технического образования] / К. К. Платонов. – М.: Высшая школа, 1984. – 174 с.
18. Скоробагата О. М. Готовність до діяльності як психолого-педагогічна проблема [Електронний ресурс] / О. М. Скоробагата – Режим доступу: <http://www.sportpedagogy.org.ua/html/journal/2008-01/08sompprp.pdf>
19. Слостенин В. А. Педагогика. Инновационная деятельность / В. А. Слостенин, Л. С. Подимова. – М.: Магистр, 1997. – 223 с.
20. Слостенин В. А. Педагогика: Учебное пособие для студ. высш. пед. учеб. завед. / В. А. Слостенин, И. Ф. Исаев, Е. Н. Шиянов. – М.: Изд. центр «Академия», 2002. – 576 с.
21. Сорочан Т. М. Сучасні технології шкільного менеджменту. Опорний конспект для слухачів курсів підвищення кваліфікації керівників загальноосвітніх навчальних закладів / Т. М. Сорочан. – Луганськ: СПД Резніков В. С., 2009.
22. Хромова В. С. Зміст та структура готовності майбутніх менеджерів до інноваційної професійної діяльності [Електронний ресурс] / В. С. Хромова – Режим доступу: <https://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=&>

src=s&source=web&cd=10&ved=0ahUKewiJ69fZ5e7QAhXIjiwKHZxdDugQFghMMak&url=http%3A%2F%2Ffnd.luguniv.edu.ua%2Farchiv%2FNN23%2F13hvsipd.pdf&usg=AFQjCNHm71_vE59QcdXvGeoFkHBwTfvruA

23. Юсуфбекова Н. Р. К проблеме разработки основ педагогической инноватики / Н. Р. Юсуфбекова // Новые исследования в педагогических науках. – М.: ЦСПО РСФСР, 1991. – 91 с.

Миськевич Л.В.

Национальный университет биоресурсов и природопользования Украины

АКТУАЛЬНОСТЬ ПРОБЛЕМЫ ФОРМИРОВАНИЯ ГОТОВНОСТИ БУДУЩИХ РУКОВОДИТЕЛЕЙ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ К ИСПОЛЬЗОВАНИЮ ИННОВАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ УПРАВЛЕНИЯ В ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Аннотация

В статье рассматривается проблема формирования готовности будущих руководителей учебных заведений к использованию инновационных технологий в профессиональной деятельности. Определены основные понятия этого вопроса и рассмотрены критерии готовности руководителя учебного заведения к использованию инновационных технологий управления в профессиональной деятельности. Акцентировано внимание на важности использования инновационных технологий в профессиональной деятельности.

Ключевые слова: готовность, руководитель учебного заведения, инновация, инновационная деятельность, инновационные технологии управления, профессиональная деятельность.

Miskevych L.V.

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

ACTUALITY OF PROBLEM OF PREPAREDNESS FORMING OF FUTURE MANAGERS OF EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS TO THE USING THE MANAGEMENT INNOVATION TECHNOLOGIES AT THE PROFESSIONAL ACTIVITY

Summary

In the article it was considered the actuality of the problem of the preparedness forming of future managers of educational establishments to the using of management innovation technologies in professional activity. It was identified the main concepts of this question and considered criteria of the preparedness of manager of educational establishment to the innovation activity. Attention is accented on importance of the use of innovative technologies of management in professional activity.

Keywords: preparedness, manager of educational establishment, innovation, innovational activity, management innovational technologies, professional activity.